

ruimte

VAKBLAD VAN DE VLAAMSE VERENIGING VOOR RUIMTE EN PLANNING

Bomen & bossen

64

'Als ik wist dat morgen de wereld zou vergaan, dan zou ik vandaag een appelboompje planten'

MAARTEN LUTHER [1483 - 1546]

Het zou een vraag uit 'De Slimste Mens ter Wereld' kunnen zijn: noem de vijf bekendste bossen van ons land. Het Zoniënwoud natuurlijk! U bent wellicht nog op schoolreis geweest naar dit Unesco Werelderfgoed. Wie weet worden ook het Meerdaalwoud, het Hallerbos, het Kluisbos nog genoemd. Een weifelende quizkandidaat prevelt misschien 'de Ardennen' – die in de perceptie van veel Vlamingen één groot bos zijn. Minder dan een handvol binnenlandse bossen wortelt in ons collectieve geheugen. Zelfs wie er nooit is geweest, weet dat ze symbool staan voor natuurpracht. Op regionaal niveau is het allicht iets beter gesteld, waar sommige bossen tot een eind over de gemeentegrenzen bezoekers aantrekken. Denk aan het Peerdsbos in Brasschaat, de Kasteelbossen van Brugge, de Kabouterberg in Kasterlee of het Raspaillebos in Geraardsbergen, om er maar enkele te noemen. Toerisme Limburg bedacht zelfs de naam Bosland om het noorden van zijn grondgebied in de markt te zetten.

Bossen zijn het decor van sprookjes, films en verhalen, en doen het doorgaans goed in de publieke opinie. Tot het moment dat ze in de weg staan van andere ontwikkelingen. Ook al waren ze er al veel eerder, sinds de opstelling van de gewestplannen bestaan er ineens zelfs 'zonevreemde bossen'. Misschien doen het Brugse Lappersfortbos en het Genkse Essersbos, die allebei werden ingekleurd als industriegebied, nog een belletje rinkelen. Laat ons de hand in eigen boezem steken: ruimtelijk planners zijn daar destijds flink de mist in gegaan. Door de acties van moedige activisten zoals Marieke op de foto hiernaast, werden het symbooldossiers voor het precaire statuut van veel bossen in Vlaanderen. Na de commotie over dat Essersbos beweerde de toenmalige Vlaamse minister van Leefmilieu boudweg dat 'een boom ook altijd de functie heeft gehad om gekapt te worden'. Die uitspraak illustreert hoe wij, of althans sommigen onder ons, naar bomen en planten kijken: als organismen die lager op de evolutionaire ladder staan dan wij en louter dienen voor onze consumptie. Botanicus James H. Wandersee en bioloog Elisabeth E. Schussler bedachten er de term 'plantblindheid' voor, het onvermogen om planten op te merken tenzij ze nuttige hulpbronnen worden, zoals medicijnen, brandstof, decoratie, voedsel of textiel. Het is nu aan de ruimtelijke planning om fouten uit het verleden recht te zetten. Door pleitbezorger te worden voor die hulpbronnen,

de zogenaamde ecosysteemdiensten van bomen en bossen, krijgt dat groen niet enkel belangstelling maar ook een economische waarde. Bomen, bossen en hun ecosystemen zijn essentieel in het beperken van gezondheids- en klimaatschade en verdienen daarom alle aandacht in de stedenbouw en ruimtelijke planning. *'In wildness is the preservation of the world'*, wist Henry David Thoreau al in 1851. Daarom mag het ook bij ons gerust terug wat wilder zijn. In deze editie van *Ruimte* vindt u bruikbare argumentatie om beleidsmakers te motiveren voor rewilding. Terwijl de Vlaamse overheid gestaag maar traag aan haar doelstellingen voor bosuitbreiding werkt, zijn het vooral de lokale besturen die het verschil kunnen maken in de bescherming én uitbreiding van bos. Uit diverse bijdragen in dit nummer blijkt de onmogelijkheid om bestaande bomen en bossen op een evenwaardige manier te vervangen. Boscompensatie ziet er op een plan even groen uit als een oud bos, maar is in realiteit niet meer dan een fata morgana. De teloorgang van oude bosgrond, biodiversiteit, koolstofopslag en luchtzuiverende capaciteit heeft tientallen, zo niet honderden jaren nodig om gecompenseerd te worden.

Ook in de bebouwde omgeving is een belangrijke taak weggelegd voor ruimtelijk planners, stedenbouwkundigen en ontwerpers. De 3-30-300 regel van Cecil Konijnendijk (zie ook interview in *Ruimte* 58) is koren op hun molen. De regel, intussen vervat in de Vlaamse groennormen, is niet enkel wetenschappelijk onderbouwd, maar communiceert ook gemakkelijk en is eenvoudig te begrijpen. In tijden waarin de nood aan meer groen alleen maar groter wordt, terwijl bomen nog altijd even traag groeien als vanouds, helpt deze vuistregel om een versnelling hoger te schakelen. De drie cijfers verbeelden zowel het belang van behoud van bestaande bomen als de noodzaak om er nieuwe bij te planten.

'Als ik wist dat morgen de wereld zou vergaan, dan zou ik vandaag een appelboompje planten', schijnt Maarten Luther (1483 – 1546) gezegd te hebben. Laat ons er in de huidige tijdsgeest een voedselbos van maken.

Dank aan Laure Devroey (BOS+), Stefanie Delarue (HoGent) en Hans Leinfelder (KU Leuven) voor hun waardevolle bijdrage als kernredacteurs.

Jan Vilain, hoofdredacteur

'In wildness is the preservation of the world'

HENRY DAVID THOREAU [1817 - 1862]

sponsors

De werking van de VRP en de publicatie van Ruimte zijn mogelijk dankzij volgende hoofdsponsors:

BOUWMEESTERMAITREARCHITECTE

BWMSTR
Team
Vlaams
Bouwmeester

 **DEPARTEMENT
OMGEVING**

 **VLAAMS-
BRABANT**

 **Provincie
Antwerpen**

 west-vlaanderen
de gedreven provincie

 **provincie
Oost-Vlaanderen**

 **provincie
Limburg**

volgend nummer

RUIMTE > jaargang 16 | nummer 64 | december - januari - februari 2025 | verschijnt vier keer per jaar ■ **VRP-BESTUUR** > Jan Baelus | Marc Bauwens | Marjolijn Claeys | Reinout Debergh | Griet Geerinck | Liesbeth Huybrechts | Maarten Horemans | Filip Lagiewka | Dirk Lauwers | Peter Swyngedauw | Sylvianne Van Butsele | Isabelle Verhaert | Ann Verhetsel | Kathleen Van de Werf | Els Nulens ■ **HOOFDREDACTEUR RUIMTE** > Jan Vilain ■ **EINDREDACTIE** > Piet Piryns ■ **KERNREDACTIE 'BOMEN EN BOSSEN'** > Stefanie Delarue | Laure De Vroey | Hans Leinfelder ■ **REDACTIERAAD** > Tom Coppens | Oswald Devisch | Bernard Hubeau | Hans Leinfelder | Marc Martens | Peter Renard | Peggy Totté | Maarten Van Acker | Jan Van Alsenoy | Sylvie Van Damme | Hendrik Van Geel | Peter Vermeulen | Guy Vloebergh | Elisabeth Wouters ■ **VERANTWOORDELIJKE UITGEVER** > Marc Bauwens | Damplein 27 | 2060 Antwerpen ■ **REDACTIEADRES** > VRP-secretariaat | Damplein 27 | 2060 Antwerpen | 03 201 59 00 | info@vrp.be ■ **COVERBEELD** > © EBASTIAN PICHLER - UNSPLASH ■ **VORMGEVING** > lucifer ■ **DRUK** > drukkerij zwartopwit ■ **ABONNEMENT** > Ruimte is in het VRP-lidmaatschap inbegrepen. Een los nummer kost € 30 | meer info op www.vrp.be